

ΤΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΑΦΗΓΗΣΗΣ

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ, «Στη γλώσσα του», εκδόσεις Γαβριηλίδης

(δημοσιεύθηκε στο περιοδικό ΠΟΙΗΣΗ, ΤΕΥΧΟΣ 26)

Η δεύτερη μόλις ποιητική συλλογή του Γιάννη Αντιόχου καταλαμβάνει 105 πυκνογραμμένες σελίδες ανοίγοντας μπροστά μας σαν σε βεντάλια το φάσμα των δυνατοτήτων του –χωρίς, φυσικά, να εξαντλούνται μέσα σ' αυτήν. Τα ποιήματα της συλλογής, ως επί το πλείστον πολύστιχα, μοιάζουν με περιπλανήσεις σ' ένα μεταφυσικό, πληθωρικό σύμπαν απ' όπου το ποιητικό Εγώ «διαχειρίζεται» το «φυσικό» περιβάλλον. Ωστόσο, η ποίηση του Γιάννη Αντιόχου είναι ταυτόχρονα έντονα σωματική. Το σώμα, είτε πρόκειται για το ποιητικό Εγώ είτε για το ποιητικό Άλλο, είναι παντού παρόν κι ας διαπνέεται από μια μυστικιστική πνοή καθώς μετέχει στην ποιητική εξιστόρηση.

Πού είναι τα δάχτυλα Θεέ μου
Πού είναι τα χέρια μου Θεέ μου
Ίνες της σάρκας φαγωμένες
Εμπρός
Ρίζες του κυπαρισσιού
Εξορύξτε τους οφθαλμούς μου
Σύρατε τη μαρμάρινη πλάκα
Ανοίξτε μου χώρο
Πνίγομαι
Πνοή του πνεύματος
Πώς πνίγομαι!
(«Η άρια του δεύτερου σώματος»).

Η δε ψυχή εμφορείται από «μετασωματικές» αναζητήσεις μέσα σε δοκιμαστικούς σωλήνες, σκληρούς δίσκους, φυσικές εκκρίσεις, διλήμματα και αισθήματα που έχουν οπωσδήποτε και ένα απτό, υλικό αντίστοιχο:

Δυο κι άλλα δυο
Σκυλιά της γειτονιάς μ' ακολουθούν
Ξοπίσω μου
Καταπάνω μου
Να κρεμαστούν στη νήστιδα
Τόσα μέτρα λεπτού εντέρου
Ίκανά για σπλαγχομαντεία
Από τα σωθικά βασιτέται η μοίρα
Φτάνει κανείς να μη χοροπηδά»

(«Στιγμιότυπο»).

Ο λόγος του γίνεται συχνά παραληρηματικός αντλώντας τη δύναμή του από τα οράματα που τον κατατρύχουν:

Αχ! Με σφίγγεις και πλαντάζω
Ωσότου λιποθυμώ υποξικός
Βλέποντας φαντάσματα των κλασικών
Φυτρωμένα στις γλάστρες των μπαλκονιών
Και βοτανίζοντας
Πρήζω τα χέρια μου μες στις τσουκνίδες
Αγκάθια ζωής απανωτά
Ροζ δίχως ευωδιά
Μα είναι τριαντάφυλλα
(«Μαζεύει μέλισσες το μέλλον»)

Εδώ εδράζει και η –πότε σαγηνευτική και πότε υπονομευτική- πληθωρικότητα της ποίησής του.

Αυτό, σε αδρές γραμμές, είναι το κοινό, ρευστό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινούνται τα ποιήματα των τριών ενοτήτων της παρούσας συλλογής αλλά αρκετά από τα ποιήματα της προηγούμενης συλλογής του Γιάννη Αντιόχου, με τίτλο «Ανήλικης νυκτός παρίστιον δέρμα».

Στην παρούσα συλλογή ο ποιητής οργανώνει τη ρητορική του σε τρεις ενότητες, δημιουργώντας έναν αδιόρατο «χάρτη ανάγνωσης» της ποιητικής του περιπλάνησης.

Στην α' ενότητα με τίτλο «Συμφωνία για δύο σώματα» ακολουθείται η διάρθρωση ενός μουσικού έργου και ο ποιητής προσομοιάζει την εκφραστική του στο ανάλογο ύφος κάθε οιδωνοί μουσικού μέρους: «Πτώση (Πιάνο για τέσσερα χέρια)», «Κλίμακες (Allegro Vivace o con brio)», «Συμφωνία για δύο σώματα (Presto)», «Το τέλος του σώματος (Adagio)», «Interlude B – Νυχτερινό», «Οι άριες των δύο σωμάτων», «Ο χορός των φαντασμάτων», «Interlude C – Για τη μνήμη του σώματος».

Η β' ενότητα με τίτλο «Ξόρκια και Μαγικά» μοιάζει με μια επίμονη, παιγνιώδη άσκηση δεξιοτεχνίας όπου ο ποιητής δοκιμάζει τις αντοχές της ποίησης και των παραδοσιακών σχημάτων της στις προσωπικές του εμμονές και τις κοινές προκαταλήψεις και στερεότυπα, ενώ η σκωπτική διάθεση είναι έκδηλη:

Νύχτα νύχτα μελανή
Μελανή μελαθιανή
Ξύνω ασβέστη απ' το ναό
Για ν' αφρίσω το νερό

Έχω κλέψει απ' τον παπά
Τα χρυσά του άμφια

Θα καλύψω το νερό
Στο μικρό εσπερινό

(«Δι' Αγάπης»)

Και:

Και να! Μακροβούτια στην πλάτη της γοργόνας και ράχη του
δελφινιού γυαλιστερή Λεπίδα ημισέληνος μόλις πριν σκάσει
η άνοιξη
Να καρπίσουν τα μήλα δώδεκα κυπαρισσιών παραμονή του
Ευαγγελισμού, παραδίδοντας εαυτὸν εἰς ἔρωτα (τρεις)

(«Ευχὴ εἰς ἄνθρωπον ἐμποδισμένον»)

Τέλος, στην γ' ενότητα με τίτλο «Γενέθλια τετράγωνα» φαίνεται να
επιστρέφει ωριμότερος απ' αυτήν την ποιητική «περιπέτεια» στο τοπίο
των αναζητήσεών του. Με αξιοσημείωτη ευχέρεια, αντλεί το γλωσσικό
υλικό του από πολλούς διαφορετικούς τομείς της ζωής, της τεχνολογίας,
της τέχνης και της επιστήμης καθώς ισορροπεί ανάμεσα στο παλαιό και
το νέο, το συμβολικό και το ρεαλιστικό, το λυρικό και το
κυνικό/αυτοσαρκαστικό («Και σκάβει το βυθό καθώς σέρνεται για να
ικετέψει τη Βασίλισσα της Θάλασσας/Μα θάλασσα δεν είχα, γιατί τον
προηγούμενο χρόνο την είχα βάλει ολόκληρη σ' ένα ποίημα/Είπα πως
με αυτόν τον τρόπο δεν θα φαινόταν εφήμερο»: «Στιγμιότυπο»),
για να χτίσει έναν κόσμο «μπαρόκ» σ' έναν εκσυγχρονισμένο «φυσικό»
περίγυρο.

Η γυναίκα που ταΐζει με κόλλυβα τα ράμφη των παιδιών της
Γαζώνοντας στην αρχαία ραπτομηχανή τις τριμμένες περιπτύξεις,
Ράβει με καπλινοβελόνα τον φθαρμένο καβάλο
του πατέρα της
Και αυτό το «μη» της μητέρας της
«Μη παιδί μου, μη».
Απεκδυόμενη το ιστορικό της παντελόνι
Εκτεθειμένη υπερβολικά
Ατενίζει τον υπερφυσικό της φαλλό
Κι ύστερα, τα πόδια της που μάτωσαν
Στις καθημερινές ιστορίες
Μην αντέχοντας να περιμένει...

Κανείς δεν αντέχει την ανταμοιβή στον παράδεισο.

(...)

Για ποιον ανοίγουν οι πύλες τ' ουρανού
Για ποιον καταβυθίζεται η κοσμική κλίμακα
Στον Δαντικό κύκλο;
Για ποια Βεατρίκη προσπαθείς;
Για ποια Θείκη Μητέρα μάχεσαι;
Ποιον εσωτερικό προπονητή επικαλείσαι;

(«Αστρολογία»)

Άφθονες είναι οι διακειμενικές αναφορές και τα δάνεια, που άλλοτε δηλώνονται και άλλοτε όχι, ενώ εντάσσονται οργανικά στο σύνολο της ρητορικής του:

Το σύμπαν υποστηρίζουν οι αστροφυσικοί,
Κι οι ποιητές της νέας αμερικανικής γενιάς,
-Όπως ο Νικ Φλιν στη φυσική κινουμένων σχεδίων-
Είναι εσαεί διαστελλόμενο

Το σώμα μου υποστηρίζουν οι φίλοι μου
Και αυτοί που το γεύονται
Είναι εσαεί διαστελλόμενο
Με κίνδυνο να χυθεί εντέλει στο πουθενά
Τη νύχτα που οι βουδιστές ονομάζουν Πραλάγια
Και οι εσωτεριστές Κοσμική Νύχτα

(«Πραλάγια»)

Θα λέγαμε ότι καθεμιά από τις ενότητες της παρούσας συλλογής αποτέλεσε ένα ξεχωριστό γόνιμο πεδίο πειραματισμού απ' όπου προέκυψαν τα ποιήματα που κατατίθενται σ' αυτές. (Και, μιλώντας για πειραματισμό, σπεύδω να τον απαλλάξω από το αρνητικό εννοιολογικό του φορτίο προσθέτοντας ότι κατά την ταπεινή μου γνώμη δεν μπορεί να νοηθεί δημιουργία χωρίς κάποιου είδους πειραματισμό.) Θα λέγαμε, επίσης, πως η ιδιαιτερότητα της ποίησης του Γιάννη Αντιόχου εντοπίζεται στην γοητευτική, «μεταιχμιακή» σχέση ανάμεσα στην ιδέα και τη μορφή. Πιο συγκεκριμένα, φαίνεται πως ο Αντιόχου δεν συμμερίζεται την άποψη του Λυοτάρ και των μετανεωτεριστών περί απόρριψης των μεγάλων αφηγήσεων· αντίθετα προσπαθεί να αποκαταστήσει μια τραυματισμένη προσωπική «μυθολογία» που συμμορφώνεται προς την παραδοσιακή εσωτερι(στι)κή αναζήτηση, αλλά με μια ποιητική εκφραστική που βρίσκεται πολύ κοντά στις αισθητικές αναζητήσεις της μετανεωτερικότητας.

Θα μπορούσαμε να ανοίξουμε μια μεγάλη συζήτηση γύρω από την θέση αυτή του ποιητή (γιατί πρόκειται για μια πολύ ενδιαφέρουσα θέση) αλλά θα ήμασταν αναγκασμένοι να παραβλέψουμε τις ανάγκες του παρόντος σημειώματος, κάτι που δεν ανήκει στις προθέσεις μας. Πολύ περισσότερο ενδιαφέρει εδώ, νομίζω, να χαιρετίσουμε την αξιόλογη προσπάθεια ενός νέου ποιητή που η ποίηση τον κατοικεί, απ' ό,τι φαίνεται, εδώ και χρόνια.